

**Andreja Pumpura Rīgas 11.pamatskola**

# **Karjeras izglītības programma**

## **Karjeras izglītības programmas saturs**

1. Karjeras veidošanas aspekti
2. Karjeras vadības prasmes
3. Normatīvo aktu regulējums karjeras attīstības atbalsta īstenošanai izglītības iestādēs
  - 3.1. Izglītības likumā ietvertais regulējums
  - 3.2. Noteikumos par mācību priekšmetu standartiem ietvertie nosacījumi
4. Karjeras izglītības mērķi un uzdevumi
5. Karjeras attīstības atbalsta īstenošanas inovatīvais aspekts
6. Karjeras attīstības atbalsta realizēšanā iesaistīto pušu kompetence
7. Karjeras izglītības programmas sastāvdaļas
8. Karjeras izglītības saturs
9. Karjeras izglītībā sasniegto rezultātu vērtēšana
10. Karjeras izglītībā izmantojamās metodes
11. Karjeras izglītības īstenošanai ieteicamā literatūra u.c. avoti
12. Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns

## 1. KARJERAS VEIDOŠANĀS ASPEKTI

**Karjera** – cilvēka mērķtiecīga darbība savu kompetenču pilnveidei un izpausmei mūža garumā. Karjeras apzināta veidošana tiek uzsākta jau pamatskolas posmā, kas tiek turpināta vidusskolas vai profesionālās izglītības posmā, augstskolā un vēlāk visā dzīves garumā.

**Karjeras attīstība** – ir indivīda personīgās dzīves, mācību un darba vadības process mūža garumā. Tā gaitā cilvēks izmanto informāciju par sevi un apkārtējo pasauli, analizē un pielieto to, lai izvēlētos savu nodarbošanās jomu un konkrētu profesiju.

**Karjeras attīstības atbalsts** – pasākumu kopums, kas ietver informācijas, karjeras izglītības un individuālo konsultāciju pieejamību izglītojamajiem karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, izdarot izvēli saistībā ar izglītību un darbu.

### **Karjeras atbalsta process sastāv:**

**Karjeras informācija** – informācija, lai plānotu, uzsāktu profesionālo darbību un noturētos darba tirgū.

Tā iekļauj informāciju par

- profesijām
- prasmēm
- karjeras ceļiem
- izglītības iespējām
- darba tirgus attīstības tendencēm
- izglītības iestādēm
- valsts organizāciju pakalpojumiem
- darba iespējām

**Karjeras izglītība** – izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei.

Karjeras izglītību iespējams sasaistīt ar jebkura mācību priekšmeta satura apguvi, palīdzot skolēniem izzināt, kādās nozarēs un profesijās var būt noderīgas mācību jomā apgūstamās zināšanas, prasmes, iemaņas, attieksme un skolēna individuālie dotumi un talanti.

**Karjeras konsultēšana** – lai veicinātu sevis izzināšanu, savas profesionālās ievirzes apzināšanu, padziļinātu izpratni par izglītību un iespējām darba tirgū un atklātu profesionālo virzienu, kas vislabāk atbilst cilvēka personībai, vērtībām un mērķiem. Karjeras konsultēšana sekmē apzinātu un patstāvīgu karjeras lēmumu pieņemšanu, ietverot palīdzību karjeras plānošanā, profesionālās piemērotības noteikšanu, darba izmēģinājumus, darba meklēšanu un darbā noturēšanās prasmju apguvi.

**Karjera ir personības mērķtiecīgs, jēgpilns visas dzīves gājums, kurā summējas visas indivīda dzīves lomas, brīvā laika aktivitātes, mācības un darbs.**

**3 būtiski nosacījumi, izvēloties savas profesionālās karjeras virzienu un profesiju:**

- lai profesija būtu interesanta un saistoša
- lai profesija atbilstu spējām
- lai varētu atrast darbu šajā jomā

Plānojot savu personīgo dzīvi, veidojot profesionālo karjeru un izvēloties profesiju, ir svarīgi saprast – ko pats cilvēks **GRIB, VAR** un ko **VAJAG** sabiedrībai.

**GRIBU** – cilvēka intereses, vēlmes, centieni, būtiskais dzīvē un darbā. Iespējams, ka nosaucot visas savas intereses, vēlmes, nodarbošanos, kas saista, patīk un ko gribētos darīt, būtu ļoti garš saraksts. Daudziem izglītojamajiem ir plašs interešu loks, un ir visai grūti izšķirties, kuru no savām interesēm izvēlēties profesionālajai realizācijai, bet ko atstāt kā vaļasprieku. Lai pieņemtu pareizo lēmumu, nepieciešams izzināt potenciālās darbības virziena vai profesijas darba pienākumus un apstākļus.

**VARU** – cilvēka prasmes, zināšanas, spējas, īpašības, stiprās puses, kā arī veselības stāvoklis, un visas profesionāli nozīmīgas īpašības. Kad ir noskaidrotas profesionālās intereses, svarīgi saprast, vai indivīdam piemīt šīm interesēm atbilstošas spējas, kas vispilnīgāk atklājas un attīstās tieši darbībā – mācībās vai praktiskā darbā.

**VAJAG** – profesijas un kompetences, kas konkrētā vietā un laikā darba tirgū ir pieprasītas, kādi speciālisti ir nepieciešami tagad un tuvākā nākotnē. Izglītojamajiem, izvēloties izglītības virzienu, ir jāuzzina, kādas zināšanas un prasmes un kompetences var apgūt mācoties vai studējot kādā no programmām arodskolā, tehnikumā, koledžā vai augstskolā. Jāapzinās, ka mainās profesijas un kompetences konkrēto darba uzdevumu veikšanai.

## 2. KARJERAS VADĪBAS PRASMES

**Karjeras vadības prasmes** – dzīves plānu patstāvīgas veidošanas, loģisku lēmumu pieņemšanas un realizēšanas, savas karjeras vadīšanas un karjeras mērķu īstenošanas prasmes.

Karjeras vadības prasmju pilnveide ir karjeras izglītības rezultāts.

Skolēna karjeras vadības prasmju veidošanās sākas, apgūstot vienkāršas pamata prasmes un digitālās prasmes, informācijas resursu izmantošanas, pētnieciskās, komunikācijas, lēmumu pieņemšanas, plānošanas u.c. prasmes.

Karjeras vadības prasmju pamatā ir caurviju prasmes, kas stiprina jaunu zināšanu sasaisti ar personisko pieredzi, palīdz veidot pozitīvas attiecības un pieņemt atbildīgus lēmumus.

**Mācību procesā skolēna caurviju prasmes:**

- kritiskā domāšana un problēmu risināšana
- jaunrade un uzņēmējspēja
- pašvadīta mācīšanās
- sadarbība
- pilsoniskā līdzdalība
- digitālā pratība

**Karjeras vadības prasmju iedalījums**

- izziņas un vadības prasmes, kas ietver prasmi uzturēt pozitīvu tēlu, novērtēt un pilnveidot savu sniegumu mācībās, darbā, brīvā laika aktivitātēs u.c., un prasmi sniegt informāciju par sevi un karjeras pieredzi
- karjeras iespēju izpētes prasmes, kas ietver prasmi atrast un izvērtēt informāciju par karjeras iespējām: izglītība, nodarbinātība, uzņēmējdarbība
- karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasmes, kas ietver prasmi veidot karjeras vīziju – nestrukturētu indivīda redzējumu, kura pamatā ir vēlme sasniegt noteiktu karjeras stāvokli, izvirzīt karjeras attīstības mērķi, izstrādāt un īstenot karjeras attīstības plānu un sadarboties karjeras mērķu sasniegšanai

**Karjeras vadības prasmes** – prasmju kopums, ar kura palīdzību skolēns pats vada savas izglītības un darba gaitas, apkopojot, analizējot un organizējot ar sevi, izglītību un nodarbinātību saistīto informāciju.

**Karjeras vadības prasmju pilnveides priekšnoteikums** – kompetencēs balstītas izglītība, kas orientēta uz skolēna personalizētu mācīšanos un praktisku nodarbošanos, izmantojot informācijas tehnoloģijas daudzveidīgā mācību vidē, balstīta uz skolēna izziņu un pieredzes izmantošanu.

Tabula Nr. 1

| Pašizziņas un pašvadības prasmes                        | Karjeras iespēju izpētes prasmes                | Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasmes    |
|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
| Prasme uzturēt pozitīvu paštēlu                         | Prasme atrast informāciju par karjeras iespējām | Prasme veidot karjeras vīziju                         |
| Prasme novērtēt un pilnveidot sniegumu                  | Prasme izvērtēt karjeras iespējas               | Prasme izvirzīt karjeras attīstības mērķi             |
| Prasme sniegt informāciju par sevi un karjeras pieredzi | Prasme izmantot daudzveidīgus IKT resursus      | Prasme izstrādāt un īstenot karjeras attīstības plānu |
| Izpratne par personīgām prioritātēm                     |                                                 | Prasme sadarboties karjeras mērķa sasniegšanai        |

### 3. NORMATĪVO AKTU REGULĒJUMS

#### KARJERAS ATTĪSTĪBAS ATBALSTA ĪSTENOŠANAI

#### IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Andreja Pumpura Rīgas 11.pamatskolas Karjeras izglītības programma 2023./2024.māc.gadam izstrādāta, pamatojoties uz Latvijas Republikas izglītības politikas normatīvajos dokumentos ietvertajiem nosacījumiem, kā arī uz aktuālām un plānotām izmaiņām izglītības nozarē.                                                   |
| <ul style="list-style-type: none"><li>Izglītības likums</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <ul style="list-style-type: none"><li>MK 2018.gada 27.novembra noteikumi Nr.747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem"</li></ul>                                                                                                                                            |
| <ul style="list-style-type: none"><li>MK 2019.gada 3.septembra noteikumi Nr.416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem"</li></ul>                                                                                                                |
| <ul style="list-style-type: none"><li>MK 2016.gada 20.decembra noteikumi Nr.831 "Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu Izglītības likumā noteiktu institūciju, vispārējās un profesionālās izglītības programmas akreditāciju un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība"</li></ul> |
| <ul style="list-style-type: none"><li>MK 2016.gada 7.jūnija noteikumi Nr.359 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.3.5. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot pieeju karjeras atbalstam izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs" īstenošanas noteikumi"</li></ul>                          |
| <ul style="list-style-type: none"><li>Valsts izglītības satura centrs "Klases stundu programmas paraugs"</li></ul>                                                                                                                                                                                                           |
| <ul style="list-style-type: none"><li>"Karjeras attīstības atbalsta pasākumu plāna paraugs vispārējās vidējās izglītības iestādēm 2019"</li></ul>                                                                                                                                                                            |
| <ul style="list-style-type: none"><li>Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai"</li></ul>                                                                                                                                                                                |

### 3.1. IZGLĪTĪBAS LIKUMĀ IETVERTAIS REGULĒJUMS

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Izglītības likuma 30.panta "Izglītības iestādes vadītājs" 3.daļa: "Izglītības iestādes vadītājam ir pienākums nodrošināt izglītības iestādē piekļuvi bibliotekāriem, informācijas un karjeras atbalsta pakalpojumiem".                                                                                                      |
| Izglītības likuma 55.panta "Izglītojamā tiesības" 3.punkts: "Izglītojamajam ir tiesības saņemt bibliotekāros, informācijas un karjeras attīstības atbalsta pakalpojumus".                                                                                                                                                   |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Izglītības likuma 1.panta "Likumā lietotie termini":                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• 121.punkts "karjera – izglītības, darba un privātās dzīves mijiedarbība cilvēka mūža laikā"</li></ul>                                                                                                                                                                               |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• 122.punkts "karjeras izglītība – izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei"</li></ul> |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• 123.punkts "karjeras attīstības atbalsts – pasākumu kopums, kas ietver informācijas, karjeras izglītības un individuālo konsultāciju pieejamību izglītojamajiem karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, izdarot izvēli saistībā ar izglītību un darbu"</li></ul>                  |

### 3.2. NOTEIKUMOS PAR MĀCĪBU PRIEKŠMETU STANDARTIEM IETVERTIE NOSACĪJUMI

Latvijas Republikas normatīvajos dokumentos, kas nosaka izglītības programmās realizējamo saturu, ka

**karjeras izglītība** ir izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākas izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei. Karjeras izglītību iespējams sasaistīt ar jebkuru mācību priekšmeta satura apguvi, palīdzot skolēniem izzināt, kādās nozarēs un profesijās var būt noderīgas mācību jomā un priekšmetā apgūstamās zināšanas, prasmes, iemaņas, attieksmes un skolēna individuālie dotumi un talanti.

Latvijas valsts izglītības politikas dokumentos, kā arī izglītības parauga programmās un mācību priekšmetu standartos karjeras izglītībai izvirzītie mērķi un uzdevumi paredz pedagogiem visos mācību priekšmetos izkopt izglītojamā prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivēt izglītojamos mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei, tādēļ mācību stundās aplūkojamo tēmu lokā iekļauta arī karjeras vadības prasmju apgūšana. Karjeras izglītības mācību darba uzdevumi Karjeras izglītības apguves veiksmīgs rezultāts orientēts uz to, lai cilvēks spētu sekmīgi iekļauties darba tirgū, apzinās savas personiskās spējas un intereses mērķtiecīgai personiskās un profesionālās nākotnes veidošanai.

**Karjeras vadības prasmju** pilnveide ir karjeras izglītības rezultāts. Karjeras vadības prasmju veidošanās un pilnveide notiek vispārējo prasmju veidošanā un pilnveides ietvarā – mācību procesā, veicinot skolēna vispārējo prasmju attīstību, sekmēta arī karjeras vadības prasmju veidošanās, mijsakarībā radot karjeras virzītājspēkus.

**Klases stundu** organizācijā ieteikts paredzēt karjeras vadības jautājumu apguvi. Karjeras izvēles jautājumi ir būtiski gan bērniem un jauniešiem, gan viņu ģimenē. Izglītības procesā karjeras atbalsta sistēmai ir jābūt tādai, kura palīdzētu skolēniem izprast un izzināt intereses un spējas, kā arī darba tirgus tendences un prasības, apgūt un attīstīt karjeras vadības prasmes. Šim darbam jābūt mērķtiecīgi organizētam visus skolas gadus, tāpēc klases stundās tiek aktualizēti karjeras izvēles jautājumi.

Katrā mācību iestādē **karjeras izglītības programma** var būt atšķirīga, bet tai ir raksturīgi kopīgi elementi, kas balstīti uz teorētiski izstrādātiem atzinumiem, ka karjeras izglītība ietver sevis izpēti un pašvērtēšanu, informācijas par karjeras iegūšanu un analīzi, un lēmumu pieņemšanu, taču katras mācību iestādes konkrētais karjeras izglītības saturs var būt atšķirīgs atkarībā no vietējiem apstākļiem un konkrēto skolēnu vajadzībām.

## 4. KARJEAS IZGLĪTĪBAS MĒRĶIS UN UZDEVUMI

**Karjeras izglītības mērķis, saturs un izmantojamie līdzekļi** ir orientēti uz skolēna personības izpēti viņa interešu, talantu, spēju un prasmju noteikšanai tā, lai skolēns, pazīstot sevi, spētu vadīt savu karjeru un pieņemt lēmumus savas dzīves darbības plānošanai un spētu šos plānus arī realizēt.

### **Karjeras izglītības mērķis.**

Karjeras izglītības programmas mērķis ir nodrošināt skolēna karjeras vadības prasmju pilnveidi, lai skolēns, izprotot savas, darba tirgus un sabiedrības attīstības un mijiedarbības likumsakarības, spētu patstāvīgi pieņemt un īstenot karjeras attīstības lēmumus, iesaistīties sabiedrības dzīvē un veidoties par laimīgu un atbildīgu personību. Jāorganizē izglītības saturs un izglītības ieguves process, nodrošinot izglītojamajam pašizpēti, karjeras izpēti un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi, radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām līdzsvarotu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību.

Karjeras izglītība ir harmoniski jāintegrē visā izglītības procesā, lai nodrošinātu plānotu un pēctecīgu pasākumu kompleksu, kas palīdzētu jauniešiem noteikt savas karjeras izglītības vajadzības un apzināti izvēlēties līdzekļus savas karjeras plānošanai.

### **Karjeras izglītības uzdevumi:**

#### **1) Palīdzēt skolēniem pilnveidot sevi:**

- izprast sevi un novērtēt savas stiprās un vājās puses,
- izveidot elastīgu skatījumu uz dzīvi un reālistiskas gaidas attiecībā uz savu karjeru,
- attīstīt prasmes un attieksmes, kas palīdzēs veidot karjeru, piemēram, pašapziņa, pašpaļāvība, spēja “sevi pasniegt”, prasme prezentēt savu veikumu, mērķu izvirzīšana un darbības plānošana mācību un personīgajā dzīvē,
- analizēt savu personīgo pieredzi, intereses, dotumus, iemaņas un spējas, vērtības, mērķus, personīgās īpašības, sasniegumus.

#### **2) Motivēt un palīdzēt izpētīt dažādas karjeras iespējas:**

- izprast izmaiņas sabiedrībā un kā tas ietekmē karjeru attīstību,
- izpētīt dažādas karjeras un iespējas to veidošanai,
- izpētīt un izvērtēt darba tirgu, nodarbinātību un profesijas, izglītības un apmācību iespējas,
- salīdzināt un samērot personīgos sasniegumus un īpašības ar tiem sasniegumiem un īpašībām, kas ir nepieciešamas konkrētai tālākai karjerai, mācībā, studijām,
- piedalīties darba izmēģinājumos,
- uzzināt, kur un kā iegūt vajadzīgo informāciju, resursus un palīdzību,
- gatavoties pārejai no mācībām uz darba dzīvi vai uz tālākām mācībām vai citu darbu,

- izpētīt un pārdomāt savas personīgās un sabiedrības vērtības, uzzināt, kādas prasības izvirza darba devēji, kādas prasmes un personīgās īpašības palīdz noturēties darba tirgū.

**3) Palīdzēt plānot un vadīt savu karjeru:**

- apgūt karjeras vadības prasmes,
- noteikt savas attīstības vajadzības,
- pilnveidot savas zināšanas un prasmes,
- apzināties informācijas ieguves un konsultēšanas iespējas,
- veidot savu personīgās karjeras plānu,
- attīstīt pieņemto personīgo lēmumu plānu īstenošanas prasmes,
- veidot izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību

**Karjeras izglītības īstenošanas pamatprincipi:**

- Karjeras izglītība ir izglītības sastāvdaļa.
- Karjeras izglītība ir visas izglītības iestādes atbildība.
- levērotas vecumgrupu intereses un vajadzības.
- Mērķi – objektīvi un sasniedzami, pasākumi – īstenojami.
- Pasākumi ir orientēti uz zināšanu un prasmju apguvi.

## 5. KARJERAS ATTĪSTĪBAS ATBALSTA ĪSTENOŠANAS INOVATĪVAIS ASPEKTS

**Skolēnam** karjeras izglītības apguves procesā ir iespēja:

- veikt padziļinātu sevis izpēti
- noteikt savu profesionālo piemērotību
- mācīties pēc individuāla mācību plāna atbilstoši noteiktajam personības tipam un profesionālajai piemērotībai
- izstrādāt personīgo “Karjeras portfolio”
- attīstīt uzņēmējspējas no sākumskolas vecuma līdz vidusskolai
- saņemt karjeras konsultācijas skolēnu grupā, individuālās karjeras konsultācijas, konsultācijas kopā ar draugu, kopā ar vecākiem, kopā ar skolotāju u.c.
- novērot karjeras konsultēšanu kā profesiju

**Skolotājiem** ir iespēja saņemt metodisko atbalstu no dienesta vai centra vadītāja un pedagogiem – karjeras konsultantiem karjeras izglītības realizēšanai.

**Skolēnu vecākiem** ir iespēja:

- piedalīties izglītojošos semināros
- saņemt karjeras konsultācijas saistībā ar savu bērnu

## 6. KARJERAS ATTĪSTĪBAS ATBALSTA REALIZĒŠANĀ IESASTĪTO PUŠU KOMPETENCE

### **Izglītības iestādes vadības kompetence karjeras izglītības realizēšanas**

#### **nodrošināšanā izglītības iestādē:**

- plānot karjeras izglītības programmas realizēšanu
- regulāri (2x gadā: pēc I semestra un mācību gada noslēgumā) analizēt un izvērtēt karjeras izglītības programmas realizēšanu
- nodrošināt karjeras izglītības realizēšanai nepieciešamos resursus

### **Pedagoga – karjeras konsultanta kompetence karjeras izglītības realizēšanas**

#### **nodrošināšanā izglītības iestādē:**

- regulāri koordinēt karjeras izglītības procesu izglītības iestādē
- nodrošināt izglītības iestādes darbu ar karjeras informācijas resursiem
- sniegt metodisko atbalstu pedagoģiskajam personālam karjeras izglītības realizēšanai
- sniegt individualizētu karjeras atbalstu skolēniem
- sniegt karjeras atbalstu skolēnu vecākiem

### **Skolēnu uzdevumi karjeras vadības prasmju apgūšanā karjeras izglītības ietvaros mācīties patstāvīgi:**

- veikt savu interešu, prasmju, iespēju un vērtību izvērtēšanu
- veikt pašvērtēšanu – analizēt savu darbību un sasniegumus
- veikt darba pasaules izzināšanu un profesiju izpēti
- profesionālās piemērotības, personības iezīmju un profesiju izpēti
- virzīties uz jauniem personiskiem sasniegumiem
- veidot pozitīvu un nopietnu attieksmi pret izglītību, dzīvi un karjeru
- izvirzīt karjeras mērķus un censties tos realizēt praktiskā darbībā, un sastādīt individuālo karjeras plānu
- strādāt patstāvīgi bez uzraudzības
- patstāvīgi pieņemt objektīvos lēmumus karjeras izvēles situācijās

## Karjeras attīstības atbalsta īstenošanā un realizēšanā iesaistītie

|                                                                                                                                          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>SKOLA</b>                                                                                                                             |
| <b>Karjeras izglītošana – profesionāla pedagoģiskā personāla darbība, kas balstīta karjeras vadības teorijā un praktiskās metodikās.</b> |

|                                                                                               |                                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Izglītības iestādes vadība</b>                                                             | <b>Pedagogi – karjeras konsultanti</b>                                                                                  |
| Nodrošina karjeras attīstības atbalsta pakalpojumu pieejamību skolā                           | Koordinē un īsteno karjeras izglītības plānu, nodrošina karjeras informācijas pieejamību, sniedz karjeras konsultācijas |
| <b>Klases audzinātāji</b>                                                                     | <b>Priekšmetu skolotāji</b>                                                                                             |
| Audzināšanas darba ietvaros palīdz veidot vērtību sistēmu, dzīves un karjeras vadības prasmes | Integrē karjeras vadības prasmju apguvi savā mācību priekšmetā                                                          |
| <b>Bibliotekārs</b>                                                                           | <b>Atbalsta personāls</b>                                                                                               |
| Iesaistās karjeras informācijas izplatīšanā                                                   | Palīdz veidot dzīves un karjeras vadības prasmes, novērst šķēršļus karjeras plānošanā                                   |

|                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------|
| <b>Interesu izglītības skolotāji</b>                                     |
| Praktiski darbojoties, palīdz atklāt skolēnu spējas, talantus un dotumus |

## 7. KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS SASTĀVDAĻAS

### Sevis izzināšanas aktivitātes, kurās skolēni:

- identificē savas personīgās īpašības: fiziskās, intelektuālās, emocionālās, un prasmes, intereses un vērtības
- izpēta personīgo īpašību un nepieciešamo prasmju samērotību, lai gūtu panākumus dažādās dzīves un darba situācijās
- izvērtē stratēģijas un apstākļus, kas ietekmē viņu mācīšanos dažādās dzīves un darba situācijās

### Aktivitātes ietver:

- dažādas darba vides iepazīšana un pētīšana
- dažādu profesiju un izglītības un apmācības iespēju izpēte
- darba pasaules vēsturisko un plānoto izmaiņu analīze

**Lēmumu pieņemšana** ir saistīta ar mācīšanos, kā pieņemt lēmumus, lai plānotu un vadītu savu karjeru. Skolēni iesaistās aktivitātēs, kas palīdz:

- izpētīt, kā citi cilvēki pieņem lēmumus un saprast, kas var ietekmēt lēmuma pieņemšanu
- identificēt atbilstošus lēmuma pieņemšanas stilus un stratēģijas
- ģenerēt dažādas ar karjeru saistītas izvēles

### Lēmumu pieņemšanas ietekmējošie faktori:

- individuālās iezīmes: veselība, vērtības, intereses, prasmes, vecums, zināšanas u.c.
- sociālais konteksts: ģimene, vienaudži, sabiedrības grupas, sociāli-ekonomiskais statuss u.c.
- vides konteksts: politiskie uzskati, izglītības iestādes, ģeogrāfiskais izvietojums, darba tirgus u.c.
- citi faktori: laika perspektīvas, izdevība, izmaiņas laika gaitā u.c.

### Pārmaiņu izpratne un prasmes:

- noteikt dažādas plānotas un neplānotas dzīves vai darba pārmaiņas un pārejas periodus, ar kādiem ir jāsastopas dzīves laikā
- jāizzina un jāizpētī, kā cilvēki reaģē uz izmaiņām
- jāattīsta prasmes, lai efektīvi pārvarētu dažādas plānotas un neplānotas pārmaiņas (problēmu risināšana, atbalsta tīklu identificēšana un izmantošana)

## 8. KARJERAS IZGLĪTĪBAS SATURS

### **Karjeras izglītības programmas apguves organizācijas pamatnosacījums:**

īstenot karjeras izglītību tā, lai izglītojamais iegūtu gan zināšanas konkrētā izglītības jomā:

- pašizpēte
- karjeras izpēte
- plānošana un vadība

### **izglītības formā:**

- mācību priekšmeta stunda
- klases stunda
- konsultācijas
- ārpus stundu pasākumi

### **Karjeras izglītībā sasniedzamo spēju un prasmju attīstības aspekti:**

- **pašizpaušmes un radošais aspekts:** radošās darbības pieredze, pastāvīga iespēja meklēt un atrast risinājumu praktiskām problēmām, atklāt kopsakarības
- **analītiski kritiskais aspekts:** intelektuālās darbības pieredze – patstāvīga, loģiska, motivēta, kritiska un produktīva domāšana; prasme pamatot savu viedokli pagātnes, tagadnes un nākotnes saiknes kontekstā
- **morālais un estētiskais aspekts:** izpratne par morāles jēdzieniem cilvēku savstarpējā saskarsmē, par cilvēka tiesībām uz vienlīdzību
- **sadarbības aspekts:** prasme sadarboties, strādāt komandā, uz klausīt un respektēt dažādus viedokļus, pieņemt lēmumus un uzņemties atbildību par to īstenošanu, atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, rūpēties par savu un līdzcilvēku drošību un meklēt palīdzību atbilstošās institūcijās un dienestos
- **saziņas aspekts:** praktiska pieredze valodas lietošanā, prasme sazināties vairākās valodās, prasme publiski uzstāties, izteikt un pamatot savu viedokli, prezentācijas prasmes
- **mācīšanās un praktiskās darbības aspekts:** prasme patstāvīgi plānot, organizēt un īstenot mācīšanos, dažādu zināšanu un prasmju lietošana praktiskajā darbībā, prasme mācību procesā izmantot dažādu veidu informāciju, konsultēties, atrast palīdzību, prasme izmantot modernās tehnoloģijas
- **matemātiskais aspekts:** matemātikas izmantošana praktiskajā dzīvē: budžeta plānošana, izglītības izmaksu aprēķināšana, salīdzināšana u.c.

Katrs aspekts tiek īstenots visās karjeras izglītības jomās.

**Pamatjoma "Pašizpēte" ietver tēmas:**

- mana identitāte, paštēls, mana rakstura īpašības
- manas intereses, vaļasprieks, spējas, brīvais laiks, dienas režīms
- mana ģimene, tās loma, tradīcijas
- sevis iepazīšanas un izpētes veidi, tos sasaiste ar iecerēto profesiju, pašnovērtēšana
- attieksme un vērtības
- prasme sadarboties un risināt konfliktus
- mana veselība un nākotnes nodomi
- mācīšanās prasmes, mācību sasniegumi, to saistība ar nākotnes nodomu īstenošanu
- pašaudzināšana

**Pamatjoma "Karjeras izpēte" ietver tēmas:**

- darba nozīme cilvēka dzīvē
- populāras un sabiedrībā augstu vērtētas profesijas un to daudzveidība
- manu vecāku darba dzīve
- informācijas avoti un izglītības pasaules pētīšana
- profesionālā kvalifikācija un tās ieguve
- darba tirgus un nodarbinātība
- sociālā vide un nodarbinātība
- izglītības veidi un līmeņi, izglītības iestādes
- darba likumdošana un darba drošība
- pašnodarbinātība

**Pamatjoma "Karjeras plānošana un vadība" ietver tēmas:**

- lēmumu pieņemšanas paņēmieni karjeras plānošanai
- lēmuma pieņemšana par karjeru; faktoru ietekme: ģimene, skola, draugi, sabiedrība u.c.
- dažādu karjeru pozitīvie un negatīvie aspekti
- kad viss nenorit tā, kā plānots
- mani nākotnes mērķi un to sasniegšanas plāns, īstermiņa un ilgtermiņa plānošana
- pārmaiņas manā dzīvē
- komandas darba pieredze, sadarbības nozīme un loma
- praktisko iemaņu gūšana dažādās profesijās
- sevis prezentēšana

## 9. KARJERAS IZGLĪTĪBĀ SASNIEGTO REZULTĀTU VĒRTĒŠANA

Skolēnu sasniegumi karjeras izglītībā mutiski vai rakstiski raksturojot skolēnu mācību darbību, darba stilu, attieksmi un izaugsmes dinamiku. Sasniedzamo rezultātu karjeras izglītībā raksturo karjeras vadības prasmju līmenis katras klašu grupas posma noslēgumā 3.,6.,9. klasē. Skolēnu mācību sasniegumu pierādījumi – pašizpētes, karjeras izpētes un karjeras vadības darba materiāli tiek uzkrāti skolēnu darba mapēs (portfolio).

### Karjeras izglītībā skolēniem sasniedzamais karjeras vadības prasmju līmenis

#### katrā klašu grupā

| Klase   | Pašizziņas prasmes                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Karjeras iespēju izpētes prasmes                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Karjeras lēmuma pieņemšanas un īstenošanas prasmes                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3.klase | Prot izmantot zināšanas par sevi, ģimeni, lai izprastu savas spējas, dotumus, stiprās puses, intereses, prasmes, kā tos redz pats un citi. Domā par savu nākotni, apgūstot ikdienas darba prasmes un iepazīstot dažādas profesijas, apzinās savu galveno pienākumu mācīties, spēj mācīties patstāvīgi un koncentrējas mācību uzdevumu apguvei un izprot savu atbildību sekmīgā mācību procesā.                                                                                                                                                                                                       | Apzinās jēdziena “karjera” būtību, saistot to ar nākotnes nodomiem. Ir priekšstats par ikdienas darbu un interešu, vaļasprieku saistību ar profesijām. Izprot profesiju daudzveidību. Zina, kur un par ko strādā vecāki un citi ģimenes locekļi. Zina nosaukt profesijas, kurās strādā cilvēki skolēna dzīvesvietā, izprot viņu nozīmību vietējās sabiedrības dzīvē.                                                                                                                                     | Pilnveido zināšanas un prasmes mācību darbā, interešu izglītībā un citās ārpuskolas aktivitātēs. Prot izplānot dienas režīmu, paredzot laiku mācībām, pienākumiem mājās, vaļaspriekam un atpūtai. Ievēro paša izveidoto dienas režīmu.                                                                                    |
| 6.klase | Apzinās savas stiprās un vājās puses un iespējas tās attīstīt un pilnveidot. Prot noteikt svarīgākos faktoros, kas ietekmē viņa attieksmi pret mācībām, darbu, vērtībām, rīcību un izturēšanos. Izzina un izmanto daudzpusīgas lietderīga brīvā laika pavadīšanas iespējas, atrodot savām spējām un vēlmēm atbilstošāko. Apzinās zināšanu nozīmi nākotnē, spēj sevi motivēt mācību darbam un cenšas sasniegt savām spējām atbilstošus rezultātus. Izkopj savu valodas kultūru. Izprot publiskas uzstāšanās būtību un ir apguvis prasmes tajā piedalīties, prezentējot dažādus darbus un uzstājoties. | Izprot terminu “karjera”, saistot to ar saviem nākotnes nodomiem un profesionālo izvēli. Izprot profesiju daudzveidību, nodarbošanās veidus un darba tirgus mainību. Izprot profesiju veidus un tajās veicamo darba specifiku: fiziska-garīgs darbs, darbs telpās-darbs ārā .u.c. Izprot dažādo profesiju lomu sabiedrības dzīvē un veido priekšstatus par savu iespējamo nākotnes profesiju. Pētot profesiju daudzveidību, domā par savām nākotnes iecerēm, par savām iespējām pilsētā, novadā, valstī. | Prot plānot savu dienas režīmu, ievērojot savas un citu intereses un iespējas. Prot noteikt savas attīstības vajadzības. Izprot, kā citi cilvēki pieņem lēmumus, un saprot, kas var ietekmēt lēmuma pieņemšanu. Prot pieņemt personīgus lēmumus un tos īstenot atbilstoši plānotajam. Mācās dokumentēt savus sasniegumus. |

|         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9.klase | <p>Prot izmantot zināšanas par sevi, savu pieredzi un sasniegumus, lai noteiktu mērķus un pieņemtu lēmumus. Prot izpētīt un pārdomāt savas personīgās un sabiedrības vērtību. Prot salīdzināt un samērot personīgos sasniegumus un īpašības ar tiem sasniegumiem un īpašībām, kas ir nepieciešamas konkrētai tālākai karjerai. Novērtē savu gribasspēka, neatlaidības un personīgā ieguldījuma nozīmīgumu dzīves mērķu sasniegšanā. Novērtē savu sasniegumu rezultātus. Saprot, kā skolā, ārpuskolas aktivitātēs un ikdienā var attīstīt savas intereses, spējas un dotības. Apzinās interešu izglītības un brīvprātīgo darba nozīmi savas pašattīstības veicināšanā.</p> | <p>Izprot un izskaidro terminu "karjera" sava izglītības un profesijas izvēles kontekstā. Izprot Latvijas izglītības sistēmu un savas tālākās izglītības iespējas. Spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās izglītības iestādēs pēc pamatizglītības ieguves. Spēj atrasts atbilstošus informācijas avotus, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par karjeras iespējām. Izprot saistību starp izglītību, profesiju un nodarbinātību. Apzinās izglītību kā vērtību, ir motivēts turpināt izglītību.</p> | <p>Apzinās karjeras nozīmi cilvēka dzīvē un saprot karjeras planošanas pamatnosacījumus. Prot savākt, apkopot un analizēt atbilstošu informāciju par profesijām, izzina savas turpmākās izglītības iespējas. Ir apzinājis sev saistošās profesijas. Apzinās informācijas ieguves un konsultēšanas iespējas. Zina dažādas alternatīvas karjeras lēmumu īstenošanai. Spēj paredzēt dažādas ar karjeru saistītas izvēles. Prot veidot savu personīgās karjeras plānu. Prot pieņemt ar karjeras izvēli saistītus lēmumus. Ir izveidota un regulāri tiek papildināta savu sasniegumu mape (portfolio).</p> |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## 10. KARJERAS IZGLĪTĪBĀ IZMANTOJAMĀS METODES

### **Aptauja**

Jautājumu un atbilžu formā mutvārdos vai rakstiski veidota informācijas iegūšanas metode. Aptauju izmanto kā mācību metodi, lai iegūtu citu mācību metožu – diskusiju, projekta darbu u.c. īstenošanai nepieciešamo informāciju.

### **Asociāciju kartes**

Neliela izmēra daudznozīmīgi attēli, kuri izraisot asociācijas un atdzīvinot atmiņas un izjūtas, palīdz veidot stāstījumu par noteiktām, stāstītājam nozīmīgām tēmām.

### **Apskats**

Skolēni, veicot mācību uzdevumu, vāc informāciju/datus, piemēram, veic aptauju, anketēšanu u.c., rezultātus apkopo rakstiskā apskatā.

### **Āra nodarbības**

Skolotāja organizēta mācību forma, kuras laikā skolēni ārpus skolas veic skolotāja sagatavotos uzdevumus un meklē atbildes uz sagatavotajiem jautājumiem. Pārskatu par paveikto āra nodarbībās skolēni var sagatavot klasē vai mājās.

### **Darbu mapes (portfolio)**

Skolēna veidota attīstības, t.sk. karjeras attīstības, programma noteiktam laika posmam un kritisks programmas īstenošanas pašnovērtējums. Noteiktā laikā skolotājs kopā ar skolēnu kopīgi izvērtē sasniegtos rezultātus un radušās problēmas, veicinot skolēna pašizpēti, pašanalīzi un pašregulāciju. Darbu mape ir pašizziņas, pašatklāsmes, pašraksturošanas un pašanalīzes līdzeklis, kas skolēnam palīdz apzināties dabas dotos talantus, stiprās puses un priekšrocības, novērtēt sevi, un palīdz saskatīt karjeras iespējas. Darbu mapi skolēni var veidot papīra formātā vai digitāli.

### **Darbs ar tekstu**

Skolotājs piedāvā tekstus – rakstiski, audio, videoierakstos mācību uzdevuma veikšanai, skolēni iepazīstas ar tekstiem un atbilstoši mācību uzdevumam veido jautājumus par tekstu, analizē tekstu, atbild uz tekstā ietvertajiem jautājumiem u.c.

### **Demonstrēšana**

Skolotājs vai skolēni demonstrē vizuālu informāciju – videofilmas, attēlus, tabulas u.c., parasti papildinot stāstījumu, lekciju, izklāstu.

### **Didaktiskā spēle**

Pieredzes izglītības metode - spēle, kurai ir skolotāja definēts izglītojošs mērķis un noteikta struktūra. Didaktiskās spēles var iedalīt trīs kategorijās:

- \*konstruēšanas spēles (ar materiāliem, detaļām, telpisku objektu un mehānismu konstruēšana),
- \*lomu spēles (simulācijas, reālās dzīves notikumu, darbību un situāciju atveidošana)
- \*spēles ar noteikumiem (galda spēles, kāršu spēles, bingo, sporta spēles, muzikālās spēles u.c.).

### **Diskusija**

Skolotājs vai skolēni piedāvā apspriešanai kādu tematu, skolēni individuāli vai izveidotās grupās iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvēt savu viedokli. Galvenie skolēna uzdevumi ir skaidri izteikt savas domas, ieklausīties citos, censties izprast viedokli un uzņemt atbildību.

### **Domu karte**

Grafiskais organizators – tīklveida zīmējums – “zirnekļis”, kuru veido, lapas vidū apla centrā ierakstot tēmu, nozīmīgāko jēdzienu un to ar atzariem savienojot ar apakštēmām. Atzariem piezīmē zariņus, pie kuriem pieraksta atslēgas vārdus vai pievieno attēlus, kuri saistās ar apakštēmām. Nepieciešamības gadījumā šīs saites var sazarot tālās, veidojot loģisku sistēmu. Domu karte palīdz strukturēt domas gaitu – sākt ar vispārīgo tēmu, pāriet uz konkrēto apakštēmu un tikai tad iedziļināties detaļās.

### **Grafiskais organizators**

Noteiktā sistēmā sakārtotas informācijas vizuāls attēlojums, izmantojot specifiskus simboliskus apzīmējumus. Grafiskie informācijas organizatori – tabulas, shēmas, diagrammas, domu kartes u.c. palīdz abstraktas idejas attēlot konkrētā veidā, parādīt informācijas vienību, faktu, jēdzienu, koncepciju u.c. savstarpējās attiecības, sakārtot un organizēt idejas, vieglāk iegaumēt un atcerēties informāciju.

### **Intervija**

Skolēni atbilstoši skolotāja uzdevumam, izjautā par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus, pēc sarunas apkopo rezultātus un veido secinājumus.

### **Jautājumi – atbildes**

Skolotājs vai skolēns mutvārdos vai rakstiski uzdod jautājumus par noteiktu tematu un atbild uz tiem.

### **Klausīšanās metode**

Skolēni uzmanīgi klausās stāstījumu, individuāli pieraksta mācību uzdevumam atbilstošo informāciju, jautājumus, problēmas, viedokļus, un stāstījuma beigās uzdod jautājumus, noslēgumā sniedz atgriezenisko saiti vai ziņojumu.

### **Kolāža**

Skolēnu individuāli, pāros vai grupās veidots attēls, kurā skolēni atklāj savu priekšstatu par kādu skolotāja dotu tematu, piemēram, veido kolāžu par sociālo vidi klasē, vērtējot savstarpējās attiecības. Kolāžas veidošanā var izmantot visdažādākos materiālus, metode ļauj skolēniem izmantot savas prasmes jaunākajās tehnoloģijās, savā darbā lietojot interneta resursus, digitālās kameras, kolāžas u.c.

### **Kooperatīvās mācīšanās metodes (grupu darbs)**

Mācību metode, kuru īstenojot skolotājs izveido skolēnu grupas uzdevumu vai projekta darbu veikšanai, kuros nepieciešama produktīva grupas dalībnieku sadarbība. Uzdevuma rezultāti atkarīgi no katra grupas dalībnieka ieguldījuma kopējā darbā. Risinot uzdevumu, grupas dalībnieki pilnveido saskarsmes prasmes, mācās sadarboties un mācās viens no otra. Skolotājs organizē mācības un konsultē skolēnus.

### **Krustvārdu mīkla**

Viens no intelektuāli radošo didaktisko spēļu – projektēšanas spēles, burtu, skaitļu mīklas, anagrammas u.c.) veidiem, kas īpaši lietderīgs jēdzienu izpratnes nostiprināšanā.

### **Lomu spēles**

Mācību metode, kurā skolotājs piedāvā skolēniem mācību situācijas, kuras iespējams atveidot lomās un aprakstos, rakstiski vai mutiski. Skolēni iejūtas lomās atbilstoši uzdevumam. Citi skolēni veic skolotāja dotu uzdevumu – vēro, pieraksta, vērtē atbilstoši noteiktiem kritērijiem, lai pēc situācijas izspēlēšanas izteiktu viedokli diskusijā.

**Mācību ekskursija**

Āra nodarbību forma, kas dod iespēju skolēniem dabā iepazīt dažādas parādības un procesus, reālu notikumu vai darbības vietu apmeklējums, kas ļauj iegūt jaunu informāciju dabiskā vidē, padziļināt mācību satura izpratni, integrēt dažādos mācību priekšmetos gūtās zināšanas un prasmes un pilnveidot skolēnu sociālās prasmes. Pirms mācību ekskursijas skolēni saņem uzdevumus, kuri individuāli vai grupās jāveic ekskursijas laikā. Pēc ekskursijas skolēni sagatavo pārskatu par paveikto un prezentē to pārējiem vai iesniedz skolotājam.

**Pārrunas**

Mācību metode, kuru īsteno runātājs – skolotājs vai skolēns ar mērķtiecīgu un loģiski secīgu jautājumu palīdzību.

**Piramidiālā diskusija**

Mācību metode, kurā notiek pakāpeniska pāreja no individuālā darba uz diskusiju klasē vai grupā. Pēc mācību uzdevuma saņemšanas, skolēni strādā individuāli, izdarot uzdevumā paredzētās izvēles un pieņemot lēmumus. Pēc tam skolēni apvienojas pāros un apspriež individuāli pieņemtos lēmumus, izveidojot kopīgu pāra viedokli par veicamo uzdevumu. Nākamajā posmā, diviem pāriem apvienojoties, diskusija un lēmuma pieņemšana, no visām izvēlēm izveidojot vienu kopēju izvēli, notiek četratā. Diskusija turpinās aizvien lielākās grupās, kamēr viens kopējs lēmums tiek pieņemts klases kopējā diskusijā. Nobeigumā skolēni skolotāja izvēlētajā veidā izvērtē kopējo lēmumu un tā pieņemšanas gaitu.

**Praktiskais darbs**

Skolēni atbilstoši mācību uzdevumam veic mācību darbu, lietojot apgūtās zināšanas, prasmes un īstenojot savas radošās ieceres, strādājot individuāli vai grupā.

**Prāta vētra**

Mācību metode, kurā skolotājs uzdod jautājumu vai izvirza problēmu, un skolēni īsi izsaka iespējamās atbildes, idejas, risinājumus, uzmanīgi klausoties, papildinot, bet nekomentējot un nevērtējot citu teikto. Metodi ieteicams izmantot kā ieaicināšanas fāzes sastāvdaļu, lai aktualizētu esošās skolēnu zināšanas un izpratni, sākot jaunu tēmu.

**Projektu metode**

Mācību metode, kuru īstenojot, skolēni individuāli vai darba grupās formulē idejas un jautājumus, iegūst informāciju, pēta un risina problēmas, apkopo darba rezultātus un iepazīstina ar tiem citus skolēnus. Skolotājs palīdz skolēniem formulēt projekta mērķi, izveidot darba grupas un sniedz atbalstu projekta izveidē.

**Radošais darbs**

Skolēnu pašizpaušmes metode, mācību uzdevuma īstenošana individuālās vai kooperatīvās mācīšanās rezultātā radīta stāsta, esejas, dzejas, aforisma, zīmējuma, attēla u.c. formā.

**Sarunas mazās grupās**

Mācību metode, kurā skolēni, saskaņā ar pašu pieņemtajiem noteikumiem, veic skolotāja dotu uzdevumu, sarunājoties mērķtiecīgi izveidotās grupās, kur katrs izsaka savu viedokli vai vērtējumu un dalās pieredzē, kā arī saņem informāciju no citiem.

**Simulācija**

Situāciju izspēles metode, kurai, salīdzinot ar lomu spēli, raksturīga lielāka nenoteiktība skolotāja piedāvātajā situācijas aprakstā, elastīgums un sarežģītība.

**Situāciju analīze**

Mācību metode, kurā skolotājs piedāvā skolēniem reālas vai izdomātas situācijas aprakstu – rakstiski vai mutiski, audio vai videoierakstu, un uzdod jautājumus par šo situāciju. Skolēni pārrunā, analizē, pieraksts, secina un atbilstoši situācijas mērķim veido kopsavilkumus vai ieteikumus.

**Situāciju izpēte**

Mācību metode, kurā skolotājs piedāvā skolēniem reālas vai izdomātas problēmsituācijas aprakstu – rakstiski vai mutiski. Skolēni meklē situācijas risinājumu, izspēlējot situāciju lomu spēlē, ja situācijas aprakstā skaidri definētas dalībnieku lomas vai simulācijā, ja lomas situācijā ir nenoteiktas vai neviennozīmīgas. Metodi īstenojot, skolēni var veidot un izspēlēt situācijas attīstības scenārijus, un saņemt atgriezenisko saiti no citiem skolēniem un skolotāja.

**Spēle**

Noteiktu darbību kopums vēlamā rezultāta sasniegšanai, kam piemīt sacensības pazīmes, un kas ietver ne tikai prasmju un iemaņu mērķtiecīgu, noteikumiem atbilstošu izmantošanu, bet arī nejaušības elementus un brīvas interpretācijas, darbības un rīcības iespējas. Spēle veicina izziņas spēju, sadarbības prasmju un radošuma attīstību, un veicina spriedzes samazināšanos.

## 11.KARJERAS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAI IETEICAMĀ LITERATŪRA u.c. AVOTI

### **Pieejamā literatūra par karjeru un karjeras izglītību**

- 1.Kompetenču pieeja karjeras izglītībā skolā. Rokasgrāmata skolotājiem. I.Lemešonoka, Zvaigzne ABC, 2018.
- 2.Vecāku atbalsts bērnam veiksmīgas karjeras veidošanā. Rokasgrāmata skolotājiem un vecākiem. I.Lemešonoka, Zvaigzne ABC, 2020.
- 3.Karjeras izglītības skolā. RAKA, 2011.
- 4.Veido savu karjeru pats! Grāmata patstāvīgai profesijas izvēlei, PKIC, 2000.
- 5.Profesiju apraksta katalogs. PKVIA, 2003.
- 6.Karjeras izglītība 7.,8.,9.klasei. Metodiskie ieteikumi. PIAA, 2006.
- 7.Metodiskie ieteikumi "Karjeras izglītība 7.-9.klasei. Skolotāja rokasgrāmata. ESF, profesionālās izglītības attīstības aģentūra, 2006.
- 8.Profesiju prestižs un izvēle jauniešu vidū – divu paaudžu salīdzinājums, LU, 2014.

### **Video materiāli par karjeru un profesijām**

- 1.Filma par karjeras veidošanu "Zaļais Pipars". RTU, 2012 – <https://www.youtube.com/watch?v=RyQPre5pQI>
- 2.Filma par karjeras veidošanu "Zaļais Pipars". RTU, 2013 – <https://www.youtube.com/watch?v=OpvCOOzVQnU>
- 3.Filma par karjeras veidošanu "Zaļais Pipars". RTU, 2014 – <https://www.youtube.com/watch?v=LVqC0FvyvU4>
- 4.Filma par karjeras veidošanu "Zaļais Pipars". RTU, 2015 – <https://www.youtube.com/watch?v=h6yh82XxKDw21>
- 5.Īsfilmas par profesijām – "Zilie brīnumi"- <https://www.youtube.com/user/JUMPstudioLATVIA/videos>

### **Pieejamie metodiskie materiāli skolotājiem**

- 1.Karjeras izglītība skolā/Pieredze 2009 (2010) Rīga: Valsts Izglītības attīstības aģentūra – [http://www.viaa.gov.lv/files/news/727/karjeras\\_izgliitiiba\\_skolaa\\_2010.pdf](http://www.viaa.gov.lv/files/news/727/karjeras_izgliitiiba_skolaa_2010.pdf)
- 2.Metodiskie ieteikumi "Karjeras izglītība 7.-9.klasei. Skolotāja rokasgrāmata" (ESF, prof. izglītības attīstības aģentūra, 2006.- [http://www.viaa.gov.lv/files/news/722/karjera\\_izgl\\_7\\_9\\_klasee.pdf](http://www.viaa.gov.lv/files/news/722/karjera_izgl_7_9_klasee.pdf)
- 3.Metodiskie materiāli klašu audzinātājiem – [http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras\\_atbalsts/euroquidance\\_sadala/klasu\\_audzina\\_tajiem/](http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras_atbalsts/euroquidance_sadala/klasu_audzina_tajiem/)
- 4.Karjeras izglītības informatīvie materiāli – [http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras\\_atbalsts/euroquidance\\_sadala/konferencu\\_materiali/](http://www.viaa.gov.lv/lat/karjeras_atbalsts/euroquidance_sadala/konferencu_materiali/)

### **Interneta resursi, kuri saistīti ar karjeras izglītību**

1. Lielākais karjeras portāls Latvijā – <https://www.prakse.lv/>
2. Nacionālā izglītības iespēju datu bāze – <http://www.niid.lv/>
3. Virtuālā profesiju pasaule – <http://www.profesijupasaule.lv/lv/news>
4. Valsts izglītības attīstības aģentūra –  
<http://viaa.gov.lv/lat/Skolotajiem> -  
[http://viaa.gov.lv/lat/macibspeki/merkgrupas\\_skolotaji/Skolēniem](http://viaa.gov.lv/lat/macibspeki/merkgrupas_skolotaji/Skolēniem) -  
<http://viaa.gov.lv/lat/skoleni/skoleni/>
5. Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs –  
<http://www.aiknc.lv/lv/index.php>
6. Eiropas dokumenti (CV, motivācijas vēstule)  
<https://europass.cedefop.europa.eu/lv/documents>
7. Nodarbinātības valsts aģentūra – <http://www.nva.gov.lv/>
8. Karjera – <http://www.nva.gov.lv/karjera/>
9. Profesiju aprakstu katalogs/profesiju standarti un profesiju klasifikators –  
<http://www.nva.gov.lv/karjera/index.php?cid=10&mid=11822>
10. Informācija par visu līmeņu studijām un atbilstošām programmām –  
<http://www.uzdevumi.lv/school>
11. EK Karjeras konsultēšanas un informācijas tīkls [www.izmpic.gov.lv](http://www.izmpic.gov.lv) profesionālā izglītība; profesiju standarti – <http://euroguidance.eu/>
12. Interesu un prasmju noteikšanas testi, darba tirgus un karjeras izvēles gids –  
<http://www.occupationsquide.cz/en/>
13. Informācija par stipendijām, studijām un studējošo kredītiem –  
<http://www.izm.gov.lv/lv/studentiem>

Sagatavoja I. Raipala